

FREDEN

SOM KOM FÖR TIDIGT

EN EXPOSÉ ÖVER EFTERKRIGSKRISERNA I KINA

Av överste C. TAUBE, Chungking

I.

MANCHURIET figurerar åter med feta rubriker i världspressen och man läser långa utläggningar av diverse s. k. experter om vad som verkligen hänt och än mer om vad som i den närmaste framtiden kan tänkas komma att hända i detta världens oroshörn. Även om Manchuriets politiska historia är kort, så är den dess mer innehållsrik: två stora krig ha under de senaste 40 åren utkämpats om herraväldet i landet, och vad som sker nu kan bli anledning till ett tredje, kanske också gnistan som tänder en ny världsbrand.

Varför Manchuriet så länge varit och ännu är ett tvistefrö mellan dess grannar är uppenbart: det är ett stort land, ett rikt land och dessutom långt ifrån överbefolkat. När dessutom dess rättmätige härskare, Kina, icke haft förmåga att effektivt försvara det, så är det givet att de mäktiga grannarne icke kunnat motstå frestelsen att inkräkta på det och ta för sig vad de för tillfället önskade som »lebensraum». Den kinesiska befolkningen i Manchuriet har dessutom aldrig haft någon egentlig enhet eller tradition att bygga på: den har utgjorts av kolonister som skapat sin egen framtid med mycket litet understöd från egentliga Kina. Kineserna i Manchuriet ha faktiskt alltid visat en tendens till oberoende från moderlandet, och denna tendens utnyttjades skickligt av japanerna då de 1931 skapade staten »Manchukuo». Trots sin artificiella karaktär existerade dock denna s. k. självständiga stat i 14 år, från 1931 till 1945, och åtnjöt under hela denna tid lugn och fred, i motsats till de flesta andra länder i världen. När så Japan kapitulerade i augusti 1945, upphörde också administrationen i Manchukuo att fungera — och det fanns intet att sätta i stället. Resultatet blev naturligtvis kaos, och det faktum att det hela gick så plötsligt är anledningen till rubriken ovan.

För att förstå den nuvarande situationen i Manchuriet är det nog med att erinra sig den världspolitiska ställningen förra året omedelbart före Tysklands sammanbrott. Slutet på kriget i Europa var inom räckhåll och även Japan var hårt pressat av den allt mer framgångsrika amerikanska offensiven över Stilla Havet. Alla tecken tydde emellertid på att japanerna beredde sig på att evakuera alla sina nytagna besittningar och även de japanska öarne för att överflytta sitt försvar till Asiens fastland, i första hand till Manchuriet.

Där fanns då fortfarande den japanska s. k. Kwantungarmén, som fått sitt namn efter halvön med Dairen och Port Arthur. Denna armé har länge haft namn om sig att vara synnerligen väl beväpnad och utbildad, och den var dessutom politiskt ytterst aggressiv. För att göra slut på Japans stridskrafter måste därför de allierade stormakterna bereda sig på en stor offensiv mot Manchuriet och de delar av egentliga Kina, som voro ockuperade av japanerna. Vare sig nu en sådan offensiv ansattes från det fria Kina eller direkt mot Manchuriet över havet, så var det tydligt att striden skulle bli lång och hård, mest kanske till följd av de oerhörda distanserna. Det var i denna situation, som Churchill och Roosevelt vid konferensen i Yalta appellerade till Stalin om aktivt militärt ingripande mot Japan. För Ryssland var det ju relativt lätt att omedelbart komma i kontakt med de japanska huvudstyrkorna i Manchuriet. Så tillkom den numera så illa beryktade och fördömda överenskommelsen i Yalta. Stalin svarade att han var villig att förklara krig mot Japan och aktivt ingripa i Manchuriet, men han hade ett pris — järnvägarna i Manchuriet jämte hamnarna Dairen och Port Arthur. (Här och i det följande användes den japanska versionen av namnet »Dairen», under vilket hamnen numera är bäst känd. Ryssarna kalla den »Dalny»: bägge formerna äro transkriptioner av det kinesiska namnet »Ta Lien».) Att Churchill och till sist även Roosevelt böjde sig för denna begäran och betalade priset, förefaller mången oförklarligt, i synnerhet om man tar i betraktande vad som hände efteråt. Det är väl ganska säkert att Roosevelt som Churchill vid tiden för Yaltakonferensen hade kännedom om atombombens tillkomst och att den mycket snart skulle användas mot Japan. Om så är fallet, förefaller ju hela affären med Stalin fullkomligt onödig; man hade aldrig behöft be om hans hjälp. Men de två statsmännen visste icke, och kunde icke veta, vilken effekt atombomben skulle ha på det japanska folket, och därför togs det säkra för det osäkra, även i fullt medvetande om att eftergiften till Stalin skulle få vittgående konsekvenser. Det är alltid lätt att döma — efteråt, och det finns väl ingen även bland de nu argast hojtande politikerna som vågar påstå att dessa två män handlade mot sitt bättre vetande. De kände det fruktansvärda ansvar de buro inför hela mänskligheten, och de handlade därefter.

Kina var icke representerat i Yalta, och överenskommelsen där måste ju på något sätt godtagas av detta land, då man för länge sedan lovat att Kina efter krigets slut skulle få tillbaka allt det som Japan roffat till sig av dess territorium, inbegripet Manchuriet. Detta löfte måste ju hållas på något vis, och Kina fick därför ett vänligt »råd» att sluta en ny vänskapstraktat med Ryssland. Traktaten tycks ha blivit skriven litet slarvigt och utan att kineserna verkligen tänkte på vad de lovade bort. Den innehöll bland annat:

1) De forna ryska järnvägarna i Manchuriet, d. v. s. linjerna Manchuli—Harbin—Suifenho och Harbin—Mukden—Dairen, skola under en tid av trettio år stå under rysk-kinesisk administration och Ryssland äger rätt att transportera trupper och andra krigsförnödenheter på dessa järnvägar.

- 2) Hamnstaderna Dairen skall bli en öppen rysk-kinesisk hamn.
- 3) Porth Arthur skall bli uteslutande rysk örlogshamn.

Där stod vidare en något dunkelt formulerad klausul att ryssarne hade dispositionsrätt ej blott till järnvägarne utan också till alla industriella anläggningar etc. som »fordrades» för järnvägarnes drivande». Det är denna klausul som ryssarne nu åberopa när de ha bortfört alla maskiner etc. från de många industriella verk som funnos utefter järnvägarne, särskilt i Mukden och Anshan söder om Mukden, där japanerna byggt upp ett mycket stort stålverk.

Traktaten blev åtminstone i utdrag offentliggjord och den väckte, egendomligt nog, vid den tiden ej någon större opposition i Kina. Man var trött på kriget och önskade ett snabbt slut på eländet. Och kineserna veta också mer än väl att man får ingenting gratis i denna onda värld. Därför voro de fullt villiga att betala ett pris för freden.

Ryssarne åberopade för sin begäran att de manchuriska järnvägarne »historiskt» tillhörde Ryssland, varför de hade en »moralisk och traditionell» rätt till dem. Järnvägarne byggdes i slutet av 1800-talet som en direkt fortsättning av den transsibiriska banan, det gamla Tsar-Rysslands oförlömmeliga storverk. Det var ju landets gamla trängtan till havet, som här tog sig ett praktiskt uttryck. Ryssarne hade för länge sedan upptäckt Vladivostok och dess möjligheter som en åtminstone relativt isfri hamn vid Stilla Havet. För att förbinda den staden med den sibiriska banan från närheten av Irkutsk var vägen rätt över Manchuriet den kortaste. Därifrån skulle man också ganska lätt kunna bygga en gren ner till Dairen, vilken hamn är betydligt bättre än Vladivostok — och ligger närmare de rika länderna söderut. Det beredde ryssarne ingen svårighet att av en korrupt och oduglig manchu-regering i Peking få koncession att bygga dessa järnvägar.

Men den nya stormakten i öster, Japan, kunde inte finna sig i att ha Ryssland alldeles inpå knutarna och den logiska följden var det rysk-japanska kriget 1904—1905. Efter segern övertog Japan som koncession den södra delen av järnvägen upp till Changchun och arrenderade vidare sydspetsen av Kwantunhalvön med Dairen och Porth Arthur. Att märka är att kriget utkämpades på kinesiskt territorium och att kinesiska landområden bortbyttes vid fredsslutet. Ingen eller mycket liten hänsyn togs till vad Kina tyckte.

De norra delarne av järnvägen förblevo ryska ända till efter det första världskrigets slut och den följande revolutionen i Ryssland. Sedan följde en period av interregnum då järnvägen var föremål för ett otal intriger av vitryssar, sovjetryssar och kineser vilka alla aspirerade på densamma och de stora inkomster den gav. Men när Sovjetregeringen ansåg tiden vara mogen, uppgav den helt enkelt alla de speciella privilegier som tsarernas Ryssland åtnjutit i Kina, bland annat äganderätten till järnvägarne i Manchuriet. Detta var ju en magnifik gest, vilken naturligtvis uppskattades av Kina, även om den *de facto* inte betydde så mycket. Hela den administrativa och tekniska personalen vid järnvägen förblev nämligen rysk av den enkla anledningen att Kina saknade tillräckligt med kompetent folk för att överta det hela.

Efter den japanska kuppen i Mukden 1931 blev järnvägens ställning än mer komplicerad. Sovjetryssland hade visserligen gett bort järnvägen till Kina, men det betydde inte att den utan vidare kunde tas i arv av Japan eller ens av marionettstaten Manchukuo och japanerna vågade icke ta den med våld. Frågan löstes på så sätt att Sovjetryssland sålde järnvägen till Manchukuo mot en stor summa pengar, varefter japanerna för tillfället fingo disponera över den i sin helhet.

Nu ha ryssarne tagit tillbaks järnvägen mer eller mindre som ett krigsbyte. För att rekapitulera den långa historien ovan, så ha de alltså ursprungligen byggt järnvägen, men till största delen med kapital lånat från Frankrike, vilket väl aldrig återbetalts. Sedan har järnvägen givits som present till Kina men efteråt sålts till Manchukuo och nu åter hamnat i ryska händer utan kompensation till någon. Att Ryssland således där har ett »historiskt och traditionellt» intresse är uppenbart, men om det har ett »moraliskt» och »rättvist» krav på åtminstone partiell äganderätt i den, torde kunna diskuteras.

II.

Vid Rysslands krigsförklaring mot Japan i augusti förra året behärskades Manchuriet fullständigt av japanerna, som där hade en rätt stark och väl krigsberedd armé. Såväl ryssarne som kineserna beredde sig därför på en långdragen kampanj, under vilken de av japanerna ockuperade områdena både i egentliga Kina och i Manchuriet skulle gradvis och under antagligen svåra strider återerövas. Ryssarne började sin kampanj med att intränga både från väster och öster i Manchuriet, men det blev väl aldrig så mycket krigande, därför att redan två dar efter Rysslands krigsförklaring kom den stora smällen i Hiroshima med Japans snart åtföljande kapitulation.

Att den japanska armén på det hela taget utan opposition och utan gnissel lät avvärpa sig följande kejsarens befallning, är ett historiskt unicum av den aldra största betydelse. Man kan förstå att de isoletrade japanska garnisonerna på öar i Stilla Havet och andra ställen, som varit utsatta för amerikanernas överlägsenhet, insågo att spelet var förlorat och gävo sig utan svårighet. Men den japanska armén på det asiatiska fastlandet och särskilt Kwantungarmén i Manchuriet voro i en långt ifrån förtvivlad situation. Den senare var relativt oberörd av kriget och den hade till sitt förfogande hela Manchuriets materiella resurser, inbegripet en fullt tillräcklig vapenindustri. Även om de japanska öarne skulle bli ockuperade så kunde den med lätthet i årtal föra ett guerillakrig i stor skala uti ett land som den väl kände. Och om de gävo upp och återsändes till hemlandet, så skulle de nödgas leva på svältransoner i många år. Trots detta åtlyddes kejsarens befallning till punkt och pricka. Trupperna koncentrerades till vissa orter och där avlämnades vapnen till vem som kom från fiendesidan och tog emot dem. Den storartade disciplin och självövertinnelse, den japanska armén härmed visade, har uppväckt stor beundran, ej minst bland kineserna. Det förefaller emellertid som om här låge en potentiell fara för den kommande freden vilken icke borde

förbises. Man måste erinra sig att den japanska armén på Asiens fastland aldrig blev slagen på slagfältet. När kejsarens order kom, så resonerade man väl som så: »Kejsaren är klokare och visare än vad vi är. Hans gudomliga inspiration har lärt honom att det för närvarande är bäst att böja sig för övermakten. Men detta är naturligtvis endast för att ge oss en tidsfrist, under vilken vi åter kan förbereda oss för det kommande kriget, vilket blir segerrikt.» Och därför åtlyddes befallningen utan öppet knot. Välmenande optimister, särskilt amerikaner, predika nu om att man måste »uppfostra japanerna till sanna demokrater» och så vidare. Om de tro att detta kan lyckas, är det förträffligt; personligen måste jag betvivla att det någonsin går. En armé med den tradition och den anda som den japanska har, omvändes icke till »demokrati» genom att höra på föreläsningar, icke ens om de ledande männen i Japan, inklusive kejsaren, försöka att till det yttre införa demokratiska seder. Även från denna synpunkt förefaller det därför som om freden kom för tidigt: det hade varit mycket bättre om ryssarne och kineserna efter alla konstens regler så småningom och under strid hade återerövat Manchuriet och de ockuperade delarne av egentliga Kina.

Krigets plötsliga upphörande ställde de segerrika allierade i Kina inför stora och vittomfattande problem, vilka fortfarande äro långt ifrån sin lösning. Här hade man nu denna stora massa av japanska soldater i Kina som uppförde sig som lamm och bara väntade på att någon skulle vara vänlig nog att komma och ta emot vapnen och allt annat. Vem skulle göra det, vad skulle man göra med alla förråd av krigsmateriel, hur skulle man kunna skicka hem alla dessa japaner etc., etc.? I det fallet var situationen betydligt olika i egentliga Kina och i Manchuriet, och det torde vara lättast att börja med att redogöra för hur dessa problem löstes på det senare stället.

Vad som hände i Manchuriet under de närmaste månaderna efter Japans kapitulation har icke blivit känt för världen förrän ett halvt år senare — och det man vet är långt ifrån den fulla sanningen. Världens uppmärksamhet under denna tid var riktad på de mera sensationella händelserna på andra håll: Tyskland, Japan, Malaya, etc., så att Manchuriet helt enkelt glömdes bort. Men ryssarne glömde det inte. Enligt den nyss avslutade traktaten med Kina hade de full rätt att ockupera järnvägarne i Manchuriet ända ned till Dairen och Porth Arthur. Det är i detta sammanhang av intresse att erinra sig att traktaten ingicks med general Chiang Ching-kuo, president Chiang Kai-sheks äldste son (i ett föregående gifte) som Kinas befullmäktigade. Denne unge man har fått en grundlig militär utbildning både i Amerika och Ryssland, och hans framtida karriär blir säkerligen av stort intresse att följa.

Ryssarne hade alltså full traktatsenlig rättighet att ockupera järnvägarne och avvärpa japanerna, men sedan det var gjort, hade de lovat att utrymma landet och överlämna det hela till en kinesisk administration, att börja med militär. Den 1 februari i år hade satts som det datum, då de ryska trupperna skulle lämna Manchuriet. Det följdes emellertid icke, och vad värre var, mötte ditsända kinesiska

ämbetsmän och militärer de största svårigheter. Endast fåtaliga kinesiska militära staber etc. tillätos komma in i landet men höllos mer eller mindre internerade. Såväl ryssar som japaner ha väl alltid med misstro betraktat allt vad som heter utländska journalister, och alla ansökningar om tillåtelse att resa till Manchuriet avslogos utan motivering. Landet var de facto lika isolerat från yttervärlden som under den japanska tiden. Slöjan över vad som försiggick däruppe lyftes ej förrän ett sällskap företagsamma amerikanska och engelska journalister, som förut vägrats officiellt inresetillstånd, helt enkelt satte sig på tåget i Peiping och reste till Mukden, och — under över alla under — de kommo dit utan att bli stoppade på vägen och fingo med någon svårighet fatt i det kinesiska huvudkvarteret, mottogos på bästa sätt där men vederbörande ansågo sig tvungna att underrätta ryssarne om deras närvaro. Och det dröjde inte länge förrän samtliga avhämades och internerades i det forna stora japanska hotellet i Mukden; där underhöllos de med zakuska och vodka och allt sådant men tillätos icke att gå ut och se på staden. T. o. m. ryska generaler måste dock inse att det inte utan vidare gick för sig att internera ett halvt dusin korrespondenter åt kända tidningar från länder som voro allierade med Ryssland. Därför släpptes de lösa så småningom men endast under sträng bevakning. De fingo också tillåtelse att resa till några andra stora städer, såsom Changehun, Harbin och Dairen.

När deras rapporter äntligen publicerats, väckte de sensation. Det hade uppdagats att ryssarne icke blott lagt beslag på alla de stora industriföretag som sedan länge funnits i Manchuriet eller uppbyggt av japanerna; på många håll hade även hela den maskinella utrustningen försvunnit och av allt att döma förflyttats till Ryssland. Bland de mera kända företag, som på detta sätt helt satts ur funktion för en lång tid framåt, märktes särskilt den stora Mukdenarsenalen, redan före den japanska tiden försedd med en förstklassig maskinpark, samt de ovannämnda stålverken vid Anshan. Vidare kom det fram att ryssarne vägrat kinesiska trupper, som skickats för att återställa ordningen i Manchuriet, att landsättas i Dairen, ehuru traktaten tydligen stipulerade att Dairen skulle vara en fri hamn för Ryssland och Kina. En annan beklaglig händelse hade också inträffat, för vilken ryssarne dock vägrat att ta något ansvar. Endast ett par mil utanför Mukden ligga de stora kolgruvorna vid Fushun, som länge drivits av japanerna med stor effektivitet. De äro bland de bästa och rikaste i världen, bland annat därför att på många håll dagsbrytning kan ske där på samma sätt som vid de svenska malmfälten vid Kiruna etc. Dit hade sänts en kinesisk ämbetsman med stab för att å kinesiska regeringens vägnar överta gruvorna och börja driva dem. Han och hans medhjälpare blevo samtliga mördade utan att ens hinna påbörja sitt uppdrag. Efter protester uppgavs till slut på ryskt håll att brottslingarne voro japaner som på något vis lyckats undkomma interneringen.

Världsopinionen blev naturligt ytterst uppbragt över detta minst sagt självsvåldiga uppförande av Sovjet-Ryssland, vilket land man dock nu i många år vant sig vid att höja till skyarne som den okuv-

I västra delen av Manchuriet har en annan minoritet höjt sin röst för att få åtminstone nominell självständighet. Befolkningen där jämte i provinsen Jehol i Inre Mongoliet, vilken av japanerna inkorporerades i deras Manchukuo, är till någon del mongolier. Detta folk, tydligen influerat av sina stamfränder i Yttre Mongoliet, vilket numera är en även av Kina erkänd självständig stat, har bildat något som kallas för »Östra Mongoliets Republik» med krav på ett stort territorium omfattande provinserna Chahar och Jehol i Inre Mongoliet jämte västra delen av Manchuriet ungefär till Hinganbergen. Mycket litet är känt om denna statsbildning och om den överhuvudtaget fungerar men ett nytt svårlöst problem har uppstått för den kinesiska centralregeringen.

Situationen i Manchuriet är nu, april 1946, i få ord, denna. Ryssarne ha för egen del lagt beslag på och driva järnvägarna. Något samarbete med kineserna i detta avseende har än så länge icke syntts till. Hamnstäderna Dairen och Porth Arthur äro icke tillgängliga för andra än ryska fartyg. De ryska trupperna ha börjat att evakuera de stora städerna utefter järnvägen och ha hunnit till Harbin. All industri som byggts upp både av japaner och kineser ligger i ryssarnes händer, antingen genom att alla maskiner bortförts eller genom att fabriker drivas av ryssar. De kinesiska regeringstrupper, som beordrats att överta upprätthållandet av ordningen i landet, möta väpnat motstånd av s. k. kommunisttrupper på många håll.

III.

Det är icke lätt att bilda sig en uppfattning om det kinesiska s. k. kommunistpartiet och dess politiska ambitioner. Under partiets över tjugoåriga tillvaro har det gjort mycket väsen av sig. Litteraturen om dess verksamhet är redan betydande, men samtliga böcker som kommit under författarens ögon förefalla att vara skrivna med en förutfattad mening, och deras vederhäftighet är därför tvivelaktig. Å ena sidan finns en del skönmålningar av det Marxistiska paradiset som skapats i norra Shensi, skrivna av en del utländska journalister som varit däruppe: Edgar Snow, Israel Epstein, Günter Stein och andra. Å andra sidan anse en hel del människor även i ansvariga ställningar, att de kinesiska kommunisterna endast äro avläggare av »Komintern» och därför en verklig samhällsfara för alla stater. Här är icke platsen att ta parti för den ena eller andra riktningen; efterföljande är ett försök att visa vilken roll som det s. k. kommunistpartiet spelat och spelar under den nuvarande krisen i Kina.

Ovan har med vilja skrivits »s. k.» framför kommunistpartiet egentligen för att från början undvika ett misstag som göres och gjorts av en hel del författare på området. Det finns nämligen många slags »kommunister» i Kina. Först och främst finns det det marxistiskt rättrogna kommunistpartiet under ledning av triumviratet Mao Tze-tung, Chou En-lai och Chu Teh med huvudsäte i Yenan i norra Shensi. Detta parti är nu av centralregeringen i Chungking erkänt som ett legalt oppositionsparti, men det är alldeles fel att tro, att det har

någon kontroll över alla lokala bråkmakare i hela Kina som kallar sig för kommunister. Kommunistpartiet heter på kinesiska »Kung Chan Tang», ordagrant översatt: »gemensam egendom parti»; det skulle vara önskvärt om detta namn införlivades i utländsk terminologi på samma sätt som det kinesiska regeringspartiet »Kuo Min Tang» (landets och folkets parti) ständigt användes i pressen, och dess mening är välkänd för publiken. Om så gjordes, skulle all förväxling med alla möjliga andra s. k. kommunister undvikas.

Detta, det verkliga »Kung Chan Tang's» historia är av stort intresse och väl värd ett närmare studium. Det bildades i södra Kina, Kwangtung Kiangsi och Hunan, i början av 1920-talet, tydligen genom ryskt inflytande från Canton, dit den nya Sovjetstaten tidigt hade sänt en politisk och militär mission. Partiet stod naturligtvis ända från början i opposition till det härskande regeringspartiet, Kuo Min Tang, och denna slitning ledde slutligen till inbördeskrig 1933—1935, då kommunisterna blevo tvungna att anträda sin berömda marsch från Kwangtung tvärs igenom hela det centrala Kina upp till norra Shensi, där de upprättade sin egen självständiga stat och för flera år lämnades relativt ostörda av centralregeringen.

Vad kommunisterna under senare år i konstruktivt avseende åstadkommit i detta land, som de själva erövat med våld, torde kunna sammanfattas på följande sätt. Allt land har exproprierats från de forna ägarne och fördelats mellan de *familjer* som önskade bruka jorden. En sådan familj har som ersättning för sin rätt att bruka jorden betalt skatt till staten, ofta in natura, samt året runt försett armén med en eller flera av sina manliga medlemmar som soldat. All undervisning, även den högre, har gjorts fri, det vill säga alla utgifter ha betalats av staten. Fri läkarvård har införts för alla, i den mån som tillgänglig personal av läkare etc. har så tillåtit. Kooperativa företag ha på alla sätt understötts av staten. De tre senare reformerna äro ju intet annat än vad som till större eller mindre grad praktiseras i alla land som göra anspråk på att »följa med sin tid». Försök i samma riktning ha också gjorts i det övriga Kina, men det har nog i de flesta fall stannat med vittomfattande planer och prat; i största delen av Kina är speciellt högre undervisning mycket dyrbar och likaså läkarvård.

I sin »utrikespolitik» voro kommunisterna betydligt radikalare än centralregeringen i Nanking. Efter den japanska kuppen i Mukden 1931 t. o. m. förklarade kommunisterna krig emot Japan, medan Nanking nöjde sig med protester till Nationernas Förbund, vilka blevo resultatlösa, och till sist accepterade en temporär »fred» med Japan, accepterande som ett »fait accompli» annekteringen av Manchuriet. Visserligen var kommunisternas krigsförklaring endast en platonisk gest, då de icke på något vis kunde komma i kontakt med fienden, men den visade dock att de önskade ett mera aktivt motstånd.

En annan stridsfråga mellan kommunisterna och Kuomintang var tidpunkten för införande av en verklig demokratisk regering med ett folkvalt parlament. Sun Yat-sen, den kinesiska republikens fader, hade förutsett att det vore omöjligt att omedelbart införa en modern

styrelseform i landet, och han hade därför i sitt testamente, vilket i hela landet betraktas som en bibel, rekommenderat en »undervisningsperiod» av flera år, under vilken folket skulle läras demokratiska principer. Nu hade det härskande Kuomintang flera gånger förlängt denna undervisningsperiod och fortsatte att regera landet utan någon verklig folkrepresentation. Kommunisterna förklarade att folket var fullt moget för demokratisk styrelse och fordrade omedelbara val av ett parlament. De ha härvidlag fått ett verksamt stöd av de mera liberala fraktionerna av Kuomintang, men frågan är fortfarande olöst.

I en nyligen utkommen bok »Solution in Asia» av Owen Lattimore har författaren, en känd amerikansk expert på Kina och särskilt Manchuriet, dragit en tänkvärd parallell mellan situationen i Kina och vad som samtidigt försiggår i de asiatiska kolonialländerna, Indien, Indonesien, Malaya och även Filippinerna. Där ha under kriget kolonialmakterna Storbritannien, Holland och Förenta Staterna utlovat självständighet eller åtminstone självstyrelse åt de olika folken, men löftena ha icke infriats, åtminstone icke till den grad som önskats. Resultatet är den oro och oreda som nu märks i alla dessa länder och som ofta tagit sig våldsamma uttryck. Nu påpekar Lattimore att striden i Kina mellan Kuomintang och kommunisterna är av precis samma art. I detta sammanhang bör man erinra sig att den »revolution» som Kuomintang åstadkommit i Kina var riktad mest mot utlänningarna och deras politiska och ekonomiska dominans i Kina. De ledande medlemmarna av partiet ha till stor del representerat den nationella kinesiska storfinansen: bankirer, industrimän, jordägare etc. Revolutionen har nu fullständigt lyckats i så måtto, att alla speciella traktater och privilegier, som utlänningar hade, helt avskaffats. I och med detsamma har dock den nationella storfinansen blivit arvtagaren till utlänningarnes intressen och den önskar helt naturligt att behålla sin kontroll över Kinas ekonomiska liv. Det är mer än tvivelaktigt att så kan ske om ett verkligt demokratiskt styrelsesätt införes.

När japanerna år 1937 började sitt krig mot Kina, och kinesiska regeringen äntligen beslöt sig för att göra väpnat motstånd, blev förhållandet mellan Kuomintang och kommunistpartiet omedelbart bättre. De senare hade ju långt förut redan förklarat krig mot Japan. Det kom därför till stånd ett militärt samarbete mellan partierna, som åtminstone ibland fungerade rätt väl. Från sitt nya huvudkvarter i Yenan hade kommunisterna tillfälle att effektivt skydda den kinesiska huvudarméns vänstra flank, och att utsträcka sin verksamhet genom guerillakrig i stor skala i de närgränsande provinserna Shansi, Hopei, Suiyuan, Chahar och även in i Manchukuo. För att lyckas i dessa företag måste emellertid kommunisterna stödja sig på den lokala befolkningens välvilja. Den kunde icke vinnas genom att hålla föredrag om marxism och kommunistisk jordpolitik; man måste ge speciellt bönderna bevis på att man ville deras väl. Man kunde därför icke gärna expropriera den jord de brukade — det hade ju endast haft till följd fiendskap mot kommunismen. I stället erhöles brukarna äganderätt till den jord de behövde — vad den i regel ej närvarande

ägaren sade om saken ignorerades. På detta sätt vunno kommunisterna hela den stora delen av den jordbrukande befolkningen för sig utan att på något vis tillämpa några ortodoxa kommunistiska principer, som ej kunna bli vidare populära i ett land där familjen och familjens egendom äga sådana traditioner som i Kina.

På detta sätt utvidgade kommunistregeringen i Yenan sitt inflytande i de norra och nordöstra provinserna. De påstodo förra året att 80 millioner människor voro under dess kontroll. Siffran är väl mycket osäker men den anföres till vad värde den hava kan.

Så förflöto de många och långa krigsåren under på det hela taget rätt effektivt militärt samarbete mot den gemensamme fienden mellan Chungkingregeringen och kommunisterna, samtidigt som de senare allt högljuddare fordrade direkt deltagande i landets regering.

IV.

I egentliga Kina blev resultatet av Japans plötsliga kapitulation ändå större oreda än i Manchuriet, åtminstone att börja med. Man måste erinra sig att utefter en stor del av den långa fronten rätt igenom hela landet från norr till söder konfronterades japanerna direkt med kommunisttrupper. Om dessa trupper nu efter krigets slut skulle få lägga beslag på de stora förråd av vapen och ammunition, som japanerna efterlämnat, hade Chungkingregeringen en säkert välgrundad misstanke att dessa vapen rätt snart skulle användas mot den själv, och det är heller intet tvivel om att de avväpnade japanerna med glädje skulle sett en sådan utveckling. Order gavs därför från Chungking att japanerna icke skulle utlämna sina vapen annat än till därtill auktoriserade trupper. Men denna order blev naturligtvis icke åttlydd vare sig av japanerna och än mindre av kommunisterna. När så regeringstrupperna så småningom började att förflyttas till de kommunistiska delarne av fronten för att, om så skulle vara nödvändigt, med våld effektuera orderns åttlydande, så möttes de, naturligtvis kan man väl säga, av väpnat motstånd, och Kina stod omedelbart efter den s. k. freden inför ett nytt inbördeskrig av stor omfattning. En sådan utveckling hade naturligtvis varit högst olycklig, icke blott för Kina självt och dess prestige vid en kommande fredskonferens, men också för de allierade stormakterna, särskilt USA. Det blev därför för denna makt en trängande nödvändighet att på något vis medla i konflikten, och hur detta åtminstone delvis lyckats är av stort intresse.

För att förstå den invecklade procedur som följts för att nå detta mål, blir det nödvändigt att med några ord nämna de amerikanska statsmän som mest haft med saken att göra. Under de senare krigsåren var den amerikanske ambassadören i Chungking en karriärdiplomat vid namn Gauss, vilken gjort större delen av sin tjänst i Kina och därför säkerligen hade en mycket god och vidsträckt kännedom om landet och dess befolkning. Han hade dessutom den för en diplomat ovärderliga egenskapen att han teg — icke ens de mest hårdnackade intervjuare lyckades någonsin få ur honom mer än de mest

korrekta och officiella uttalanden. Vidare fanns i Chungking en amerikansk general som överbefälhavare för de amerikanska trupperna i Kina, och den platsen innehades vid Japans sammanbrott av general Wedemeyer. Något förut hade presidenten Roosevelt som sin »personlige representant» hos president Chiang Kai-shek sänt en annan general, Hurley, i enlighet med en praxis som han ofta tillämpat i Europa.

Den dubbla representationen ledde naturligtvis till slitningar och osäkerhet i den amerikanska politiken. Den officielle representanten Gauss kände sig naturligtvis förbigången och Hurley visste väl knappt var hans auktoritet började eller slutade. Vad som ägde rum mellan de bägge herrarna är okänt, men resultatet är känt: Gauss anhöll om avsked, vilket omedelbart beviljades och Hurley blev hans efterträdare som ambassadör. Hans första åtgärd var att åtminstone få de två stridande partierna i Kina att komma till tals med varandra och försöka att själva finna en fredlig lösning på det hela. Regeringen i Chungking hade upprepade gånger inbjudit de kommunistiska ledarne till en sådan konferens men det föreföll som om dessa inte riktigt trodde att de skulle komma ifrån Chungking med livet i behåll om de en gång gävo sig dit. Nu flög Hurley upp till Yenan och inbjöd de kommunistiska ledarne Mao Tze-tung och Chou En-lai att som hans gäster följa med till Chungking och under hans förmedling komma till tals med representanter för regeringen. Efter någon tvekan samtyckte dessa herrar att följa med, och så började de långdragna konferenserna i Chungking som ännu fortfara. Den kommunistiska delegationen blev mycket väl och gästfritt behandlad av regeringen. Den fick tillåtelse att upprätta sitt eget huvudkvarter med full frihet att meddela sig vart den önskade, till och med utge sina egna »krigskommunikéer» när stridigheter ägde rum. Den kommunistiska tidningen i Chungking hade dessutom full frihet att efter behag utgjuta sig över regeringens i dess mening obotligt konservativa och reaktionära politik.

Men resultatet av dessa konferenser lät vänta på sig. Trots regeringens många och även principiella eftergifter kunde någon enighet ej nås, och på många håll var inbördeskriget i full gång. Det är givet att Hurley, som ju mest var soldat och rätt litet »diplomat», blev otålig över detta; han var en handlingens man och ville ha slut på allt pratet. Han visste väl också att om regeringen i Chungking bara allvarligt ville, så kunde den ganska lätt, åtminstone med litet amerikansk hjälp, med våld göra slut på de kommunistiska arméerna. Han torde därför ha förberett en sådan aktion, men det pratades för mycket om det, planen kom fram till Amerika, och då blev det ett förfärligt leverne i pressen där. Hurley anklagades för att föra en »imperialistisk politik» och lägga sig i inbördes strider i Kina, vilka icke angingo honom; det var »odemokratiskt» och »oamerikanskt», med mera sådant. Och efter endast ett par månader som ambassadör blev Hurley hemkallad för att bland annat inför senatens mäktiga utrikesutskott redogöra för sina åtgärder. Han försvarade sig med att hans ställning hade blivit omöjliggjord genom det faktum att ett

antal — namngivna — ämbetsmän i utrikesdepartementet i Washington direkt underhandlade med kommunisterna i opposition mot hans officiella politik i Chungking. Detta var nog sant, men det hjälpte inte och Hurley fick gå. Det är givet att presidenten Truman vid denna tidpunkt insåg att Förenta Staternas prestige i Kina betänkligt lidit av den vacklande och obestämda politik som förts där de sista månaderna, och för att öka prestige utnämnde han till sin speciella representant i Kina, med ambassadörs rang, den kände general Marshall, under världskriget stabschef i den amerikanska armén. Detta var ett klokt val, då ju Marshall var känd som en utomordentligt dugande man, vilken haft ett i många fall bestämmande inflytande på de allierades krigsoperationer i hela världen. Han var därför i bästa mening en verkligt »stor man» och man kunde vänta att han bara genom sin personliga prestige skulle kunna få ett slut på stridigheterna i Kina. Han lyckades, officiellt sett, förvånande snabbt. Den 10 januari i år undertecknades i Chungking ett fördrag mellan regeringen i Chungking och kommunistpartiets fullmäktige, i vilket bland annat tillkännagavs att bägge parterna givit order om att alla fientligheter skulle omedelbart inställas på alla platser där sådana voro igång. Detta var den bekanta ordern om »Eld upphör», vilken i hela världen uppväckte stor entusiasm — utom i Kina. Det visade sig nämligen att det var en sak för kommunisterna att ge en order, men det var en helt annan historia att få den åtlydd. Skjutandet pågick friskt på många ställen trots ordern, av allt att döma mest från kommunisterna, men regeringstrupperna voro ofta tvungna att besvara elden i rent självförsvar. Det var alldeles tydligt att dessa s. k. kommunister ej på något vis stodo under det verkliga kommunistpartiets kontroll. De voro väl i regel irreguljära guerillaförband som i åravis fört en säkerligen mycket farofylld tillvaro bakom de japanska linjerna. Genom att nu ställa till så mycket bråk och oreda som möjligt insågo de mer än väl att centralregeringen skulle tvingas att inkorporera dem i armén som reguljära trupper — och det var nog i många fall bara det de önskade. För att få ett slut på allt detta blev general Marshall, i fullt samförstånd med det officiella kommunistpartiet i Chungking, tvungen att organisera ett antal speciella »fredsmissioner», bestående av en officer ur den reguljära kinesiska armén, en kommunist och en amerikansk officer, endast utrustade med en signalavdelning vilken kunde ständigt uppehålla kontakten med huvudkvarteret. Dessa reste nu runt till de platser där fientligheter ägde rum och resonerade med de stridande parterna om på vilka villkor de ville inställa fientligheterna. I varje särskilt fall fick man lösa frågan genom en kompromiss efter mycket prutande från bägge hållen. Resultatet blev emellertid till sist att »fredsmissionerna» kunde rapportera att fientligheterna upphört. Vad som stod i de olika fördragen har aldrig blivit publicerat; utan tvivel så ha emellertid på de flesta håll dessa irreguljära kommunister fått en viss legal status och äro lokalt erkända som en maktfaktor. Det kommer att ta lång tid och många slitningar innan en verkligt effektiv administration kan börja att verka i dessa trakter, men skjutandet har dock åtmin-

stone tills vidare upphört, och det är utan tvivel till stor del general Marshall's verk.

Fredsaktionen avslutades genom att Marshall jämte en hög Kuomintanggeneral och kommunistledaren Chou En-lai tillsammans gjorde en inspektionsflygning runt de områden, som berörts av konflikterna. De ingångna överenskommelserna tycktes följas överallt och general Marshall ansåg sig ha fullbordat sitt verk och reste hem till Amerika. På grund av den på sista tiden tillspetsade situationen i Manchuriet har han dock annonserat sin avsikt att återvända till Kina för att fortsätta sin medling.

Under den tid som denna fredsmäkling pågick sammanträdde i Chungking ett antal officiella församlingar och kommittéer, som skulle ventilera de många problem som freden fört med sig. Deras befogenhet var begränsad och som regel endast »rådgivande», men de gävo dock de olika partierna tillfälle att diskutera dessa problem och kritisera regeringens åtgärder. Där var först och främst en institution som kallas för »Den politiska folkförsamlingen», vilket är ett surrogat för parlament under den s. k. »undervisningsperioden». Vidare en annan mindre som kallas för »Den rådgivande folkförsamlingen», och så Kuomintangens generalförsamling och samma partis exekutiva utskott o. s. v. I de två förstnämnda voro kommunisterna rätt starkt representerade och diskussionens vågor gingo höga, ävenså inom de två senare med endast Kuomintangmedlemmar. Det har varit mycket svårt att även något så när följa debatterna och de ernådda resultaten. De översättningar som publicerats ha varit mycket ofullständiga och säkert färgade. Man har emellertid fått det bestämda intrycket att oppositionen mot den sittande Kuomintangregeringen har vuxit sig rätt stark, även inom partiet självt. Den avgörande striden är uppskjuten till sammanträdet av en verklig auktoritativ konstituerande folkförsamling, vilken planeras möta i Nanking i maj månad. Det har också förefallit som om samtliga partier blivit politiskt mogna nog att önska avgöra alla tvistigheter med lagliga medel. Detta är i sig självt ett stort steg framåt, vilket lovar gott för den framtida utvecklingen.

Det har på sista tiden varit av speciellt intresse att observera det officiella kommunistpartiets ställning till Sovjetryssland, särskilt efter dess självrådiga uppträdande i Manchuriet. Man skulle möjligen ha väntat sig att kommunistpartiet endast med välvilja och gillande skulle ha bedömt ryssarnes politik där. Så var emellertid icke fallet på alla håll. Den kommunistiska tidningen i Chungking — »Hsin Hua Jih Pao» (Nya Kinas Dagliga Nyheter) — försvarade visserligen okritiskt ryssarnes uppträdande, men t. o. m. Chou En-lai har i visserligen mycket försiktiga ordalag uttryckt sitt ogillande. I detta sammanhang är följande lilla historia väl värd att berättas. Den 25 februari är, som kanske bekant, »den röda arméns dag» och den firas alltid av representanter för denna i utlandet. Just på den dagen i år var upphetsningen beträffande ryssarnes politik i Manchuriet på sin höjdpunkt, vilket emellertid icke hindrade den ryska ambassaden i Chungking att sända ut inbjudningar till alla mer fram-

stående utläningar och kineser för den traditionella mottagningen i ambassaden. Dit kom nu hela den utländska diplomatiska kåren, alla högre kinesiska ämbetsmän och den kommunistiska delegationen i Chungking. Och där stod nu dessa herrar i all sämja och skålade för varann och för den trogne ryske vapenbrodern, demokratiens bålverk i Fjärran Östern etc. Utanför ambassaden började emellertid samlas en hel del icke inbjudna, mest studenter från universiteten. Och de uttryckte icke alls sin kärlek till den ryske vapenbrodern utan höjtade i stället en del obehagliga saker såsom: »Ned med den ryska imperialismen», »Bort med fingrarna från Manchuriet» och så vidare. Men därinne fortsatte man att skåla och ingen tog vidare notis om det hela. Precis samma sak skedde samma dag utanför det ryska generalkonsulatet i Shanghai, och där var det så allvarligt att de höga gästerna fingo släppas ut bakvägen för att inte bli misshandlade av demonstranterna. Det förefaller mycket sannolikt att en hel del av dessa studenter hade rätt starka sympatier för kommunism och Sovjetryssland såsom varande dess förkämpe. Deras antiryska demonstration förefaller därför att vittna om en viss politisk mogenhet: de ha insett skillnaden mellan kommunismen som en nationalekonomisk teori, vilken de kunde gilla utan att ha en slavisk beundran för teoriens mäktige champion.

Efter general Marshalls avresa till Amerika har hans fredsmäklande arbete upptagits av general Byroade, vilken jämte en del av de ovan omtalade »fredsmissionerna» anlät till Mukden för att komma till tals med de s. k. kommunisttrupper, som med våld motsätta sig regeringstruppernas övertagande av ordningen i landet. Av senaste rapporter att döma förefaller det som om de senare ej vidare uppskattade dessa missioners verksamhet i Manchuriet. De förklara att de ha ingenting emot att underhandla med verkliga kommunisttrupper, som stå under kontroll av det lagligt erkända partiet i Yenan, men sådana finnas icke i Manchuriet utan endast »banditer och guerillaband», som man helt enkelt borde undertrycka med våld. I och med det att amerikanerna börja att underhandla med dessa banditer, ha dessa getts en viss officiell status och man blir tvungen att ta hänsyn till deras krav. För att göra fred fordra nu dessa s. k. kommunister att bli upptagna som reguljära trupper i armén med bibehållande av sina egna ledare som officerare. Eftergift till detta krav innebär naturligtvis endast en temporär lösning av problemet. Resultatet skulle säkerligen bli skapandet av hel del halvt självständiga arméer, vilkas lojalitet mot centralregeringen blir mer än tvivelaktig. I detta sammanhang bör man erinra sig att den kinesiska regeringen beslutat att Kinas blivande fredsarmé skall bestå av 108 divisioner om högst 14 000 man var och av dessa divisioner skola 20 bildas av de trupper, som nu stå under det officiella kommunistpartiets kontroll. Detta beslut har gillats av den ovannämnda politiska folkförsamlingen med dess kommunistiska medlemmar. Om det nu kommer en massa irreguljära trupper i Manchuriet, vilka endast som etikett bära namnet »kommunister» och fordra att bli inkorporerade i den stående armén, så kan

den nämnda proportionen icke hållas och hela arméns enhet äventyras. Även ur denna synpunkt torde man alltså kunna påstå att den s. k. freden kommit för tidigt.

I skrivande stund (10 april 1946), förefaller det som om Sovjetryssland mildrat sin aggressiva attityd i hela världen och ej minst i Manchuriet. Så har där en detaljerad överenskommelse träffats mellan den ryske överbefälhavaren, marskalk Malinovsky, och chefen för den kinesiska militära missionen i de nordöstra provinserna, general Tung Yen-ping, där definitiva data för den ryska evakueringen blivit fixerade. Samtliga ryska trupper skola lämna Manchuriet före den sista april i år. Samtidigt förefaller det som om kinesiska regeringstrupper, ofta efter strid, lyckats taga i besittning de viktigare platserna mellan Mukden och Changchun utan något ingripande av de amerikanska »fredsmissionerna». Om denna process kan fortsätta i normalt tempo, finnes det hopp om att Manchuriet antagligen skall få åtnjuta den verkliga fred som landet så väl behöver efter 15 år av utländskt herravälde och inre stridigheter.

Chungking 10 april 1946.
